

CD KLASSIEK

Vader en zoon
Familie Forqueray

De muzikale familiedynastie Forqueray leverde anderhalve eeuw lang knappe vertolkers voor het Franse hof. De familie telde dansmeesters, gambisten en klavierleeuwen (op orgel of klavecimbel). Enkele genoten ook bekendheid voor hun composities, zoals Antoine ofte 'le Père' (1672-1745) en diens zoon Jean-Baptiste (1699-1792).

Antoine Forqueray speelde als een duivel, grillig en bizar. Misschien was dat ook wel zijn aard, want zijn vrouw leed onder huiselijk geweld. Ook zijn begaafde zoon ontsnapte niet, want de heetgebakerde Antoine kon het succes van zoon niet pruimen.

Gezien de familiale sfeer is het opmerkelijk dat zoon Jan-Baptist al spoedig na Antoinnes overlijden 29 werken van diens hand uitgaf. Het klinkt allemaal resoluut midden-achttiende-eeuws. Forqueray's *Pieces de viole* vormen zowat het toppunt van het virtueuze gambaspel in Franse stijl.

Justin Taylor, een jong Frans-Amerikaans virtuoos, haalt werkelijk alles uit zijn instrument. Daarin wordt hij natuurlijk flink geholpen door de talrijke verassende effecten waarvoor de For-

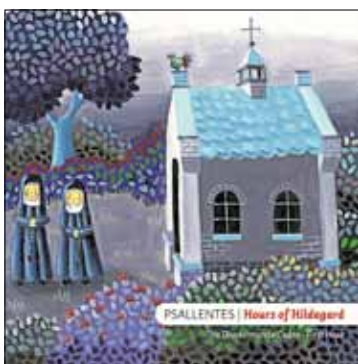
querays bekend stonden. Zijn spel heeft echter ook diepte en verfijning, het blijft helder in alle omstandigheden en is daarvoor een lust voor hart en ziel. Taylor bespeelt een schitterend instrument, dat teruggaat op een Ruckersklavecimbel (1636).

In 1763 werd het door de Parijse bouwer Henri Hemsch voorzien van een tweede klavier en recentelijk werd het onder handen genomen door Sidey en Bal, die er een juweel van maakten, een klavecimbel met een volle klank, helder klinkend en toch warm (met een uitzonderlijke bas). Kortom, een droom voor een talentvol speler als Justin Taylor. Die slaagt dan ook met grootste onderscheiding erin deze inventieve muziek van de Forquerays over te brengen.

De vele korte delen schilderen met rake trekken het portret (in die tijd noemde men dat 'temperament') van bekende personen. Die voortdurende variatie en dat vermogen om al die temperamenten ragfijn te typeren en virtuoos neer te zetten, toont aan hoe de jonge Justin Taylor een geweldige klavecimbinist is. De onnavolgbare klank van zijn Ruckers/Hemsch/Sidey & Bal is de kers op de taart. (JC)

La famille Forqueray. Portrait(s), door Justin Taylor (klavecimbel), Alpha Classics (distributie Outhere Music), ALPHA 247, 23 euro.

CD GREGORIAANS

Dendermonde Codex
Hildegard van Bingen

Hildegard van Bingen (1098-1179) was een Duitse benedictijns abdis en mystica, die geschriften naliet op het gebied van religie, poëzie, plant- en geneeskunde en geologie. Zij was ook de eerste componiste uit de geschiedenis van de westerse muziek die bij naam is bekend.

Vijfenzestig gezangen van Hildegard zijn ons overgeleverd, met als belangrijkste bron een twaalfde-eeuws handschrift dat bewaard wordt in Sint-Pieters en Paulusabdij in Dendermonde. De muziek staat in een manuscript dat de Duitse mystica zond naar de monniken van Villers (vandaag Waals-Brabant).

Met dit album start het ensemble Psallentes, gespecialiseerd in gregoriaans, een integrale opname van de Dendermonde Codex. *First Hour* (het eerste uur) luidt de titel. Dat uur slaat op de getijden.

Er bestaan andere opnamen van Hildegards muziek, maar deze is ambitieus en historisch correct, want de gezangen worden omringd met de bijbehorende psalmen, de *responsoria* worden voorafgegaan door lezingen. Artistiek leider Hendrik Vanden Abele nam het gregoriaans van een Engelse abdij als uitgangspunt. We horen gregoriaans dat sterk geworteld is in de universele traditie, maar toch opvalt wegens een grote toonumfang en rijke melismen. (EDS)

Hours of Hildegard. The Dendermonde Codex. First Hour, door Psallentes, Le Bricoleur, 5425029680111, 19 euro.

BOEK NON-FICTIE

Als Sovjets spreken
Svetlana Alexijevitsj

De Wit-Russische schrijfster en journaliste Svetlana Alexijevitsj ontving in 2015 de Nobelprijs voor Literatuur wegens haar „meerstemmige werk, een monument voor lijden en moed in onze tijd”, zoals de jury het prees. Zij was de veertiende vrouw, de eerste Wit-Russische auteur en de eerste

journalist die met de prijs werd gelauwerd.

Alexijevitsj' oeuvre kan nog het best omschreven worden als documentair proza. Met haar eerste boek, *De oorlog heeft geen vrouwengezicht* (1983), waarin vrouwelijke Sovjetveteranen uit de Tweede Wereldoorlog hun verhaal deden, kreeg ze problemen met de Sovjetcensuur. Ze werd beschuldigd van anticommunistische activiteiten.

Dat was beslist het geval voor wat geldt als haar beste werk, *Zinkjongens* uit 1991. 'Zink' verwijst naar de zinken lijkkasten waarin gesneuvelde Sovjetsoldaten uit Afghanistan terugkeerden naar huis.

Van 1979 tot 1989 was een miljoen Sovjetmilitairen betrokken bij een zinloze en onrechtmatige oorlog in Afghanistan. Ontelbaar veel kwamen om, raakten verminkt of werden waanzinnig, terwijl Moskou zelfs het bestaan van het conflict ontkende.

De schrijfster presenteert de aangrijpende getuigenissen van officieren en soldaten, verpleegkundigen en prostituees, maar vooral van moeders van de soldaten. Het geheel overstijgt echter het genre van de kroniek of de gebruikelijke reportages en ander non-fictie over oorlogen. Svetlana Alexijevitsj' pen maakt van de getuigenissen heuse poëzie. „Er was geloof! Een groot geloof! Het is mooi ergens in te geloven. Het gevoel gefopt te zijn en toch te blijven geloven”, laat ze een vrouwelijke soldaat zeggen. (EDS)

Svetlana Alexijevitsj, *Zinkjongens. Sovjetstemmen uit de Afghaanse oorlog*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2017, 320 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 2345 688 9.

BOEK SPIRITUEEL

Goed glas wijn
Anselm Grün

Het leven kan zwaar en lastig zijn en we moeten het troosteloze van ons bestaan dan maar verdragen. Anselm Grün, monnik en spiritueel schrijver, vindt

dat standpunt getuigen van een pessimistisch mens- en wereldbeeld. Bij de oude meesters van het christelijke geloof speurt hij naar wegen van troost bij pijn en verdriet. Een van die meesters is Thomas van Aquino (1225-1274). In zijn hoofdwerk, *Summa theologica*, biedt die middeleeuwse dominicaan de lezer in een kort hoofdstuk „zeven vertroosting”. Tot verbazing van velen blijkt de kerkleer niet enkel heil te zien in gebed en medelijden met de ander, maar ook in slapen en baden.

Bepalend bij Thomas van Aquino is de relatie tussen lichaam en ziel. Wat het lichaam deugd doet, doet ook de ziel deugd. „We zouden er goed aan doen om de denkbeelden van deze menslievende theoloog te vertalen naar onze tijd”, stelt de Duitse mon-

nik uit Beieren. Lof doet ons de ogen openen. Verdriet kan veranderen in vreugde en pijn omslaan in waarachtige levenslust. Grün gaat daarop op zoek naar wat voor hem persoonlijk tien vertroosting zijn: wandelen, muziek, spelen, thuis zijn... en een goed glas wijn. Troost hoeft dus niet altijd spiritueel te zijn.

Anselm Grün slaagt met zijn boeken erin telkens de juiste snaren te beroeren. (EDS)

Anselm Grün, *Troostboek voor lichaam en ziel*, Kok, Utrecht, 2017, 175 blz., 16,99 euro, ISBN 978 90 4352 745 3.

BOEK ROMAN

De ruimte tussenin
Karl Ove Knausgård

De Noorse auteur Karl Ove Knausgård maakte faam met de autobiografische reeks *Mijn strijd*, waarin hij in zes delen, samen goed voor meer dan 3.500 bladzijden, zijn jeugd, zijn omgeving en zijn eigen gedachten fileert. Vrijwel meteen nadien volgde een nieuw reeks, *De vier seizoenen*. Het formaat van de boeken is ditmaal meer bescheiden, maar ze verschenen wel alle vier in hetzelfde jaar. In het Nederlands is nu het derde boek, *Lente*, uit. *Zomer* volgt in juni.

Vier boeken lang richt Knausgård zich tot zijn jongste dochter, voor en na haar geboorte. In *Herfst* en *Winter* deed hij dat met een zekere lichtheid. In korte stukken wijdde hij Anna in de kleine eigenaardigheden van het leven in, van thermosflessen tot vingers. *Lente* is echter een stuk minder vrolijk. De zwangerschap en de eerste levens maanden van Anna waren immers een moeilijke periode: Knausgård's vrouw werd meermaals opgenomen met een depressie.

De hoofdrol in *Lente* is echter niet voor die depressie en voor de wijze waarop de auteur daarmee worstelt. Ergens in het begin van het boek beschrijft hij zijn schrijfkamer, een voormalig werkatelier. Hoezeer hij de ruimte ook vult met boeken, papier en tapijten, hij stelt vast dat ze ruw blijft. Op dezelfde manier, zo lijkt hij met dit boek te willen aantonen, bepaalt de 'ruimte tussenin' ons leven meer dan de meer ingrijpende momenten. „Natuurlijk bestaat kwaadaardigheid, maar in verhouding tot de niet-kwaadaardigheid stelt het niets voor”, schrijft hij. „Natuurlijk doet het pijn om te leven, maar die pijn bestaat slechts uit een soort onzichtbare kana-

len die we in het voor de rest neutrale of goede volgen en waar we vroeg of laat uitkomen.”

En dus lezen we hoe de lente de kop opsteekt in de streek waar Knausgård woont, over de blikken van zijn babydochter en de rommelige keukentafel van de buurman, over de zwembaden die hij met zijn andere kinderen bezoekt. Zijn tegelijk scherpe en poëtische blik geeft zin om zelf beter te kijken naar doodgewone details, terwijl zijn kenmerkende eerlijkheid je nog steeds af en toe de adem beneemt. Of wat denkt u van de volgende stelling over de keuze voor een vierde kind? „Een nieuw kind zou meer liefde brengen en dat zou het me onmogelijk maken om ooit voor een ander leven dan dit te kiezen, met mijn gezin.” (JWH)

Karl Ove Knausgård, *Lente*, De Geus, Amsterdam, 2017, 217 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 4453 638 6.